

Terugblik

## WeHelpen Invitational Dinner Zorgzame Samenleving, hoe doen we dat?

*Op maandag 30 oktober, slechts een paar dagen na de beëdiging van kabinet-Rutte III op Paleis Noordeinde, kwamen bijna tachtig bestuurders uit de politiek, zorg, welzijn, gemeenten en zorgverzekeraars uit het hele land bijeen in Kasteel Maurick in Vught. Onder het genot van een heerlijk diner gingen zij het gesprek aan over de zorgzame samenleving. WeHelpen - de marktplaats voor sociaal kapitaal – organiseerde dit inspiratiediner over de kracht van sociaal kapitaal en de waarde die het heeft voor onze zorgzame samenleving. We bieden je graag een uitgebreide terugblik op de bijeenkomst.*

Tijdens de voorbereidingen van het diner was nog niet bekend op welke wijze het nieuwe kabinet aandacht zou besteden aan dit thema, maar dat sociaal kapitaal een kernthema zou zijn in het regeerakkoord, dat was al wel de verwachting. Intussen is duidelijk dat VVD, D66, ChristenUnie en CDA samen de toekomst tegemoet gaan. Een veilige, zorgzame en hechte samenleving is een van de beleidsmatige hoofdlijnen.

---

*“Politiek moet gaan over Nederland én Nederlanders, minder over cijfers en Den Haag. Dat is wat mensen vragen. En dat is ook het uitgangspunt van dit regeerakkoord. Nederland moet niet alleen vooruit gaan in de statistieken, Nederlanders moeten dat ook zelf ervaren. Dat is onze ambitie, die we invullen met vier beleidsmatige hoofdlijnen voor de komende jaren. In de eerste plaats investeren we in de voorzieningen die van ons allemaal zijn. Iedereen moet zich verzekerd weten van een veilige, zorgzame en hechte samenleving.”*

Bron: Regeerakkoord 2017 – 2021  
VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 10 oktober 2017

---

De zorgzame samenleving is een thema dat niet primair gaat om subsidies of regelgeving, maar vooral ook om aandacht. Niet alleen van de overheid, maar van ons allemaal. Heel veel mensen zijn bereid om anderen te helpen. En veel mensen doen dat ook al. Aan de andere kant zien we dat er nog veel winst te halen is in het organiseren van die hulp. Zodat nog meer mensen er op een goede manier zijn voor elkaar. Hoe gaan we dat dan doen samen? Onder leiding van dagvoorzitter Pieter Hilhorst en geïnspireerd door een aantal bijzondere sprekers, hopen we hier vanavond antwoorden op te vinden.

### Aftrap

Jos van Nunen, voorzitter van het bestuur van WeHelpen, opent de bijeenkomst met een persoonlijk verhaal. Afgelopen weekend was voor hem een enerverend weekend. Zijn buurvrouw van 70 jaar verhuisde naar een verzorgingshuis. Haar man is bijna blind en de kinderen wonen allemaal ver weg. “In de buurt stonden we allemaal klaar om te helpen”, vertelt Jos. “Het is mooi om iets goeds te kunnen doen voor burens. Als burens helpen we elkaar, met elkaar. Dat doet ons goed. Het zou mooi zijn als wat ik dit weekend heb meegemaakt weer normaal wordt.” WeHelpen is een van de initiatieven in het land die dit soort hulp helpen organiseren en realiseren. WeHelpen bestaat nu vijf jaar en in die tijd heeft de coöperatie mooie stappen gezet. Nadat Jos de leden van het bestuur en management van WeHelpen heeft voorgesteld, geeft hij het woord aan Pieter Hilhorst. Pieter is politicus, politicoloog, columnist en publicist, en vandaag een scherpe dagvoorzitter.

## Wat ben jij bereid te vragen aan een ander?

Als je het hebt over een zorgzame samenleving, gaat het vaak over wat je voor een ander wilt doen, heeft Pieter al lang begrepen. “Minder vaak heb je het over wat je bereid bent te vragen”, zegt hij. “Om die vraag gaat het.” De aanwezigen krijgen dan ook de opdracht om hun buurman of buurvrouw aan tafel te vragen welke hulpvraag hij of zij in de komende vijf jaar verwacht te moeten stellen voor zichzelf. De vraag triggert: de gesprekken branden meteen los.

---

*Uit de zaal: “Ik ben meer van het hulp aanbieden.”*

---

Karin Lambrechts leidt een druk bestaan als wethouder en moeder. “Vaak heb je iemand nodig die even kan inspringen”, zegt ze. Het punt is dat het zo moeilijk is om hulp te vragen: “Je kiest er zelf voor om een druk bestaan te leiden. Je hebt daarom het gevoel dat je alles moet kunnen. Je vraagt nog liever hulp aan iemand die ook hardwerkende moeder is, dan aan iemand die wel veel tijd heeft.” Aan een andere tafel ondervindt Ali Rabarison aan den lijve hoe het is om wel hulp te moeten vragen, en ook zij vindt het moeilijk. “Mijn man heeft tijdens een operatie een dwarslaesie opgelopen”, vertelt ze. Het huis moet verbouwd worden, en op allerlei andere vlakken verandert het dagelijks leven. “Ik moet soms bij de burens langs om te vragen of ze even op willen letten. Hoewel zij zich aanbieden voor hulp, is het nog steeds lastig zelf een concrete hulpvraag te stellen. Ik ben meer van het hulp aanbieden.”

## Ontwikkelingen, trends en bewegingen in de samenleving

Welke ontwikkelingen, trends en bewegingen zien we in de samenleving waar we een antwoord op moeten hebben? Wim van der Meeren (CZ) en Sophie Hermans (VVD) nemen de aanwezigen mee in gesprek.

---

*Wim van der Meeren: “We hoeven niet altijd naar Den Haag te kijken voor de oplossingen. We kunnen ook zelf leiderschap nemen.”*

---

Wim herinnert zich de innovatietafel over de houdbaarheid van de ouderenzorg met onder meer bestuurders van PGGM, CZ, Rabobank en Achmea. “Die zijn heel belangrijk en als je belangrijk bent, moet je ook iets doen”, stelt hij. “Toen kwam WeHelpen in beeld. Terwijl wij het hadden over ouderenzorg, stond er een club mensen die helemaal niet oud en kwetsbaar was. Hun initiatief was ingegeven vanuit betrokkenheid en ondernemerschap. Dat vond ik heel mooi.” Het gaat in de zorgzame samenleving om solidariteit. Taaie materie, volgens Wim. De solidariteit staat onder druk, samen met de kosten en de premies. “Het gaat goed en toch willen we minder eigen risico en lagere premies. Tegelijkertijd zien we nog steeds dat laagopgeleiden gemiddeld zeven jaar korter leven en vaker en langer ziek zijn dan hoogopgeleiden.” Ook al leven we niet allemaal even gezond, we willen wel dat mensen solidair blijven, en dus evenveel premie betalen. De vraag is volgens Wim: hoe organiseren we de niet afgedwongen solidariteit? “We hoeven niet alles te professionaliseren. We hoeven niet altijd naar Den Haag te kijken voor de oplossingen. We kunnen ook zelf leiderschap nemen.”

---

*Sophie Hermans: “Het beroep op informele zorg moet niet groter worden omdat er minder geld of minder personeel is.”*

---

Sophie vindt het belangrijk dat zowel de formele als de informele zorg goed georganiseerd zijn. “Als we de professionele zorg niet goed georganiseerd hebben, moeten we allerlei gaten gaan dichten. We worden ouder en onze zorgvraag wordt complexer, we willen het liefst zo lang mogelijk thuis wonen, met formele en informele zorg.” Dat vraagt wel iets van de organisatie van formele en informele zorg en van de mensen die in de zorg werken. “Het aantal mensen dat in de zorg werkt neemt af, maar we hebben ze wel nodig, naast de informele zorgers. Lager geschoolden zijn uit de zorg verdwenen. Die hebben we terug in de zorg nodig. We moeten daarom met meer trots over hen praten. En: het beroep op informele zorg moet niet groter worden omdat er minder geld of minder personeel is. De professionals heb je nodig.”

---

*Wim van der Meeren: “Een beetje samenwerken, grenzen verkennen en eroverheen gaan zou enorm helpen om ervoor te zorgen dat iets wel kan.”*

---

Er lijkt een spanning te bestaan tussen de personeelskwestie en geldkwestie, maar volgens Wim gaat het er meer om dat personeel daar ingezet wordt waar het echt nodig is. “Mensen moeten ook veel zelf doen”, legt hij uit. “Een probleem wordt niet automatisch opgelost omdat je premie betaalt. We kunnen meer werken aan de inclusieve samenleving. Hoge standaarden iets terugschroeven. En ervoor zorgen dat mensen ervaren dat je je betrokken voelt als je zinvol bezig bent.” Sophie denkt dat we daarnaast veel meer moeten en kunnen doen in de vorm van preventie. “In een breder spectrum dan nu gebeurt.”

Er is een partij die helpt en een partij die vraagt. Wat is de rol van instellingen die al veel contact hebben met de mensen in het wegnemen van de vraagverlegenheid? Sophie denkt dat mensen vaak niet eens weten welke vraag ze willen of moeten stellen. “Zorg is nu nog aanbodgericht georganiseerd, nog niet vraaggericht.” Hoe maak je het dan gewoner om hulp te vragen. Is daar al een trend in zichtbaar? Sophie en Wim zien hem nog niet. Sophie: “Het is vaak nog een teken van zwakte om hulp te vragen. In een verzorgingshuis drukt een vrouw van 94 's nachts op een knopje om hulp te vragen. Ze kan het wel zelf, maar als ze op het knopje drukt komt er iemand en dan gaat het sneller en vraagt het minder inspanning. Hopelijk leren wij dat op een eerder moment.”

“Als vragen dan zo moeilijk is en het daarom draait, waarom heet WeHelpen dan eigenlijk niet: WeVragen.” Het is een mooie vraag uit de zaal die aanzet tot nadenken. “Je ego en zelfbeeld kan je in de weg staan bij het vragen van hulp”, concludeert iemand. “WeHelpen en andere initiatieven helpen. En ook juist door sociale media zie je initiatieven ontstaan.”

---

*Leestip uit de zaal: Vrede kun je leren, Thomas d'Ansembourg. “De opvoeding tot vrede moet net zo vanzelfsprekend zijn als gymnastiek en lichamelijke verzorging.”*

---

Gelukkig vragen organisaties wel al vaker of ze iemand ergens mee kunnen helpen als zij signaleren dat iets niet goed gaat. Wim: “Bij CZ zijn we de kanarie in de kolenmijn. Als iemand de premie niet betaalt, nemen we contact op en vragen we of we kunnen helpen. Een beetje samenwerken, grenzen verkennen en eroverheen gaan zou enorm helpen om ervoor te zorgen dat iets wel kan.” Empathisch handelen kan dus helpen. In de zaal vraagt iemand zich af waar we leren empathisch te zijn. “Je leert het niet op school, daar ligt nog wel een kans. [‘Vrede kun je leren’](#) is een boek waarin

Thomas d'Ansembourg beschrijft dat vrede een vak is." De opvoeding tot vrede moet net zo vanzelfsprekend zijn als gymnastiek en lichamelijke verzorging, stelt de auteur. Een mooie leestip.

---

*Uit de zaal: "Het begint bij faciliteren en enthousiast maken, de leukfactor toevoegen op continue basis."*

---

### Welke ontwikkelingen en trends zien de aanwezigen aan tafel?

Terwijl de amuses geserveerd worden, barst aan de negen tafels het gesprek los. De meeste deelnemers hebben vanuit hun functie te maken met mensen met een beperking, mensen die in een kwetsbare positie leven of senioren. Ze zien mooie initiatieven ontstaan, waarbij bijvoorbeeld jongeren en ouderen aan elkaar verbonden worden. "Zo'n jongere heeft het dan opeens niet meer over die oudere, maar ziet hem als zijn maatje." Ook op het terrein van sport zijn goede resultaten te boeken. "In plaats van mensen met een beperking te dwingen een lidmaatschap aan te gaan bij een sportvereniging, kan er een poule met middelen komen, zodat mensen eerst kunnen uitproberen wat bij hen past."

---

*Loubna Zarrou: "Vaak moet of wil de gemeente een initiatief beoordelen. Dat duurt lang en het drukt het enthousiasme van initiatiefnemers de kop in. Mensen haken af."*

---

Het begint bij cultuur, in de positieve zin van het woord. Bij faciliteren en enthousiast maken: "De leukfactor toevoegen op continue basis. Want als er structuur komt, is er minder inspanning nodig om een initiatief tot een succes te maken." De gemeente kan hier een rol in spelen, maar dan moet de ambtenaar wel eerst anders leren denken. Loubna Zarrou: "Vaak moet of wil de gemeente een initiatief beoordelen. Daar gaan vaak maanden overheen. Het duurt te lang en het drukt het enthousiasme van initiatiefnemers de kop in. Mensen haken af."

---

*Uit de zaal: "Mensen vinden het heerlijk om iets terug te doen."*

---

Vaak zit je in je eigen klikje waarbinnen elkaar helpen vanzelfsprekend is, is de ervaring van José Claus. "Aan de overbuif denk je niet altijd meteen." Toch kan dat veel opleveren, weet een tafelenoot. Zijn buurvrouw is weduwe en zij vraagt niet zo makkelijk om hulp. "Nu hebben wij zelf een hekel aan het repareren van kleding. We vragen haar daarom onze knopen aan te naaien als dat nodig is. In ruil daarvoor brengen wij haar af en toe een potje eten." Het werkt, de buurvrouw is er blij mee, heeft iets om handen en voelt zich zinvol. "Mensen vinden het heerlijk om iets terug te doen."

Zodra een organisatie zich met een initiatief gaat bemoeien, betekent dat vaak het einde van het initiatief, concludeert een volgende tafel. Er ontstaat dan te veel regelgeving. "We moeten meer gaan kijken hoe we voor onszelf en voor elkaar kunnen zorgen. Als we zorg als een recht blijven zien, bereiden we ons onvoldoende voor op de toekomst. Technologie speelt daarbij ook een rol: bijblijven, voor later." Ook wordt de betekenis van de hulpvraag benoemd. We zijn vaak bezig met de invulling van hulp aan een ander, maar verliezen daarbij de betekenis uit het oog. Vaak zit er meer achter een vraag dan wij zien. "Ik lijd niet aan PHPD, zei een 86-jarige vrouw in een

televisieprogramma: Pijntje Hier, Pijntje Daar. Ze zat op haar gemak iets te doen, iets nuttigs. Dat is voor haar van betekenis, daardoor blijft ze erbij horen.”

---

*Bart Blanken: “Bittere noodzaak en lonkend perspectief zijn goede omstandigheden waaronder samenredzaamheid op gang wordt gebracht.”*

---

Zijn er condities denkbaar waarbij je niet allerhande projectjes aan elkaar hoeft te rijgen en maar steeds de mooie maatschappelijke initiatieven hoeft te ontplooiën om een samenleving te creëren die van nature het omzien naar elkaar regelt? Vanuit die vraag komt Bart Blanken bij de barre winter terecht. “Als er dertig centimeter sneeuw ligt, help je elkaar vanzelfsprekend. Bittere noodzaak en lonkend perspectief zijn goede omstandigheden waaronder samenredzaamheid op gang wordt gebracht.” Tegelijk zijn we al heel goed op weg. Het sterke individualisme maakt plaats voor meer samenwerking. “Toch schijnt eenzaam oud worden in je eigen woning het hoogste perspectief te zijn”, werpt Jan Luursema gekscherend tegen. En dan nog: er zijn in Nederland vier miljoen mensen die voor een ander zorgen, dat is uitgerekend. Niet al die mensen zien zichzelf als mantelzorger, maar het geeft wel aan dat het met de individualisering op mensniveau wel meevalt. Mensen doen heel veel voor elkaar en gaan daarin best ver. “Als maatschappij hebben we wel een aantal ontwikkelingen in gang gezet die het bieden van hulp bemoeilijken”, zegt Susan Roijmans. “Denk aan ver bij elkaar vandaan wonen en drukke banen. Wat interessant is, is een brug te slaan tussen wat mensen vanuit hun intrinsieke motivatie en voor elkaar doen en hoe de overheid of een maatschappelijke organisatie vindt dat mensen zich moeten gedragen.”

Een mooie ontwikkeling is te zien bij Stichting Jim, waar men niet bepaalt wat er met een kind moet gebeuren, maar eerst gaat kijken wie de vertrouwenspersoon van het kind is. De vertrouwenspersoon speelt vervolgens een grote rol in de hulp. De jongere vraagt dus een oom, zus, tante of buur om hem of haar te ondersteunen. “Op het niveau van organisaties en gemeenschappen ontwikkelt zich meer maatschappelijke betrokkenheid”, zo vat een deelnemer het mooi samen. Wel zijn hulpverleners nog sterk geneigd om meteen aan de slag te gaan als iemand een hulpvraag heeft. “Ze slaan vaak de vraag over om meteen hulp aan te kunnen bieden. Het is in eerste instantie belangrijk om te onderzoeken wat de daadwerkelijke vraag is, en daarop kan het aanbod afgestemd worden.”

### Ingrediënten voor een zorgzame samenleving

Welke ingrediënten zijn belangrijk om een moderne zorgzame samenleving vorm te geven en welke partijen zijn daarbij betrokken? Ali Rabarison (VNG) en Corinne Ellemeet (GroenLinks) leiden de discussie in, ieder met een eigen verhaal.

---

*Ali Rabarison: “Zorg voor elkaar, wees lief voor elkaar. Kijk naar elkaar om. Het is een mooie boodschap.”*

---

Ali was kortgeleden bij de uitvaart van Eberhard van der Laan. Aan het einde van zijn leven was de zorgzame samenleving een belangrijk thema voor hem. Het thema spreekt ook Ali aan: “Zorg voor elkaar, wees lief voor elkaar. Kijk naar elkaar om. Het is een mooie boodschap.” Ook in het boek ‘Tuesdays with Morrie, An old man, a young man, and life's greatest lesson’ dat Ali onlangs las, kwam die boodschap terug: ‘be compassionate’. “WeHelpen is een prachtig voorbeeld van de beweging waarin wij ons bevinden. De kern daarvan is de vraag hoe we solidariteit moeten organiseren.

Grofweg komen we uit een periode dat dit indirect, anoniem of via de staat werd georganiseerd. Alles werd aan protocollen gekoppeld, er waren subsidie-eisen en er was geen oog meer voor individuele verschillen. We gaan nu naar een periode waarin mensen dit individueel of georganiseerd oppakken, vanuit een intrinsieke motivatie. Zo is het vroeger ook ooit begonnen, zonder invloed van de overheid. We hebben nog steeds veel vrijwilligers en mantelzorgers in Nederland, dat is niet wezenlijk veranderd. Alleen de vorm verandert. Welke ingrediënten belangrijk zijn? Betrokken bewoners, allereerst. Intrinsieke motivatie van burgers en mensen die in staat zijn andere partijen te binden aan de beweging die zij in gang zetten. Daarnaast moet de informatie op orde zijn en moeten mensen ervan weten. Professionals kunnen daarbij helpen, maar moeten zich niet te veel bemoeien met initiatieven, ze niet overnemen en ze niet doodknuffelen. Belemmeringen wegnemen, veel meer dan dat zouden professionals niet moeten doen. En ervoor zorgen dat de rechtstaat op orde is. Ga ook op een andere manier om met de financiering. Het is fijner om fondsen te gebruiken dan subsidies, want anders zit het geld voor je het weet in het verkeerde potje. Ten slotte is de inrichting van de stad, het dorp, de wijk van belang. Daarom moet je nieuwe gemeenteraadsleden meegeven hoe je wilt dat de nieuwe samenleving eruitziet. Dat vraagt namelijk een andere manier van gemeenteraadslid zijn. Ook voor de professional verandert er veel. Extramuralisering vraagt bijvoorbeeld iets anders van de professional. Ga daarmee aan de slag, kijk wat het doet met de buurt en wat er nodig is in plaats van iets voor te schrijven. Dat is machtig boeiend.”

---

*Corinne Ellemeet: “Het begint bij ontmoeten, want als je geen mensen tegenkomt die zorgen hebben, hoe kun je dan een zorgzame samenleving creëren?”*

---

Volgens Corinne is het niet de vraag of we het zelf doen of het overlaten aan een sterke overheid. Het is niet of-of. “Het is belangrijk dat initiatieven door mensen zelf genomen worden en dat zij de vrijheid daarvoor hebben. Het is aan de overheid om de randvoorwaarden te creëren die die mensen nodig hebben. We willen naar een inclusieve samenleving, een zorgzame samenleving. Dat begint bij elkaar tegenkomen.” Zelf heeft Corinne een overbuurman, Jeroen, die iedere dag op zijn balkon zit. Haar kinderen vragen wat hij de hele dag doet. “Als je hem tegenkomt, begint hij verhalen te vertellen en wil hij heel lang praten. Ik leg dan uit dat hij een iets ander leven heeft dan wij. Dat maakt hem al minder eng en vervolgens nodigen ze hem ook uit om gewoon even mee te spelen als ze buiten zijn. Het begint dus bij ontmoeten, want als je geen mensen tegenkomt die zorgen hebben, hoe kun je dan een zorgzame samenleving creëren? Daarin hebben we nog wel stappen te zetten. We hebben eerst kwetsbare mensen weggestopt en nu willen we ze terug in de wijken hebben. Daar zijn wel voorzieningen voor nodig. Niet alleen professionals, maar ook vrijwilligers, en bijvoorbeeld een activiteiten aanbod vanuit de Wmo. We moeten buiten onze eigen kaders denken, verbreden. Niet alleen vanuit de zorgvraag en samen met de buurt.”

Het tweede ingrediënt van Corinne is: aandacht. “We hebben de zorg over-geprofessionaliseerd en efficiency-denken zit verankerd in de manier waarop we zorg verlenen. We schieten meteen in het aanbod, tellen de behandelminuten. In het systeem zitten nog heel veel verantwoordingsperikelen en daar word je chagrijnig van. Wat we zouden willen, is meer vanuit kansen denken. Het gesprek aangaan met mensen en met hun mantelzorgers. Als we de vraag overslaan, werken we inefficiënt en doen we niet wat mensen zelf graag willen. Dat lijkt tijd te kosten, maar uiteindelijk levert het tijd en geld op, en tevreden medewerkers, cliënten, vrijwilligers en mantelzorgers.”

Fysiek toegankelijke (openbare) ruimtes zijn het laatste ingrediënt van Corinne. “Een inclusieve samenleving begint ook met een toegankelijke wijk of stad, of een toegankelijk dorp. Kan iedereen overal naartoe? De overheid moet hierin voortvarend en ondernemend helpen. Want we kunnen het niet zonder initiatieven uit de samenleving, maar ook niet zonder overheid.”

## De logica van de verzorgingsstaat en die van de participatiemaatschappij

De overheid is er nog steeds en professionals zijn nog steeds aanwezig. De manier waarop dat georganiseerd is en er verbanden worden gelegd, is bepalend voor de manier waarop de zorgzame samenleving tot stand komt. Wat kun je veranderen aan de institutionele context om ervoor te zorgen dat je meer ruimte biedt voor een zorgzame samenleving? Hoe kun je de spanning tussen de logica van de verzorgingsstaat en die van de participatiemaatschappij wegnemen? Het publiek en de pers focussen zich op de uitwassen en niet op hetgeen goed gaat (dat is immers logisch). Gertjan van Rossum: "Het wordt tijd dat we het ook hebben over de duizend keren dat het wel goed gaat en dat we daar meer aandacht voor hebben." Over deze vragen en uitgangspunten gaan de aanwezigen met elkaar in gesprek tijdens het voorgerecht.

---

*Gertjan van Rossum: "Het wordt tijd dat we het ook hebben over de duizend keren dat het wel goed gaat en dat we daar meer aandacht voor hebben."*

---

"Als iedereen precies werkt volgens de regels, gaat het mis", is de mening van Jos van Nunen. "Maar de randjes opzoeken is eng. Mensen zijn geneigd te werken volgens het 'cover your ass' principe, zich in te dekken. Je moet het bij wijze van spreken bij Pauw kunnen uitleggen." Bovendien vragen zorgprofessionals volgens de tafelgenoten zelf om regels en kaders. Ruimte geven om te leren, is erkennen dat dingen fout mogen gaan en dat willen organisaties niet. Aan deze tafel staat men ook versteld van de onmacht van de gemeente om dingen los te laten. En daarbij staat ook nog het wantrouwen tussen de provincie, gemeenten en burgers over en weer de zorgzame samenleving in de weg. Gon Mevis: "We moeten stoppen met denken en dat is heel moeilijk. Overheden hebben best goede ideeën over wat er in grote lijnen moet gebeuren. Het grote manco is dat men daarna blijft invullen. Stop bij ongeveer het idee en laat het vervolgen aan de praktijk, de burgers, over om ermee aan de slag te gaan." Hoe breng je dat nu over aan de overheid? Mijke Nouwen heeft daar wel een idee over: "Geef de ambtenaren meer vakantiedagen."

---

*Gon Mevis: "We moeten stoppen met denken en dat is heel moeilijk."*

---

Ergens anders praat men over de heel grote groep ouderen in Nederland. Dirk-Jan Hengst: "Als je een samenleving wilt ordenen, is het lastig als de verdeling niet op orde is. Met andere woorden: een hele groep ouderen verplegen, is een systeemfout. 60-plus is een systeemfout", concluderen de ouderen aan de tafel lachend. Een volgende tafel steunt de gedachte van Corinne Ellemeet dat er meer aandacht voor aandacht moet zijn. Er moet volgens de deelnemers aan deze tafel een stap 0 komen, voordat een cliënt in het systeem terechtkomt. "In stap 1 wordt op dit moment de hulp aan kwetsbare mensen meteen in instrumenten, maatregelen, rechten en aanspraken gegoten. We moeten meer onderzoeken wat er nu echt nodig is, niet meer over-zorgen. Soms heeft iemand alleen aandacht nodig. Koppel inclusiviteit aan zorgzaamheid, dat verdient geld in beide domeinen."

Huisartsen kunnen er een rol in spelen om de vraag achter de vraag helder te krijgen. Renske Visscher: "Je zult daarom eerst in gesprek moeten gaan met die huisartsen." Aan de tafel waar men op dit onderwerp ingaat, is de ervaring echter dat huisartsen zo druk bezig zijn met hun eigen proces, dat het lastig is ze aan tafel te krijgen bij de gemeente. "Ze geven vaak niet thuis of ze sturen één enkele vertegenwoordiger." Toch zijn er voorbeelden van succesvolle projecten waarin huisartsen een rol spelen. De GGD in Utrecht is het gelukt de zorgkosten met vijf procent terug te dringen door huisartsen te trainen op het gebied van het uitvragen van mensen. In Berghem in Limburg loopt een pilot bij een huisarts waarbij verschillende partijen investeren in een andere manier van

gespreksvoering. Zo zijn er nog een paar voorbeelden, onder andere in Waalwijk. “Hier kunnen huisartsen gebruikmaken van een innovatiemaatregel om het voor hen financieel rendabel te maken om met het sociaal domein te schakelen. Als je ze betaalt, sluiten ze gemakkelijker aan.”

## Stappen zetten

Welke stappen moeten we op korte en wat langere termijn zetten? Brenda Leenders (SIZA), en Rianka Habraken (ervaringsdeskundige wehelpen.nl) en Coen van de Steeg (WeHelpen) gaan erover in gesprek.

---

*Rianka Habraken over WeHelpen: “We konden op één plek, in een afgeschermd en besloten netwerk alles delen, regelen en een logboek bijhouden.”*

---

Vanuit haar functie bij Rabobank Foundation was Rianka al betrokken bij de opstartfase van WeHelpen. Toen haar moeder een openhartoperatie moest ondergaan, was het voor haar een logische stap om het platform te gaan gebruiken. “We zijn met drie zussen en een broer, maar alleen mijn broer woont in de buurt van mijn moeder. Er moest een boel inhoudelijk georganiseerd worden en ik wilde daar niet alleen mijn broer mee opzadelen. Ik heb het hulpnetwerk ingezet en kon daarmee zelf ervaren hoe het is om het te gebruiken. Dat ging heel goed. Familie en een kring van goede vrienden sloot aan. Het heeft ons erg geholpen dat je geen twintig telefoontjes hoeft te plegen om een vraag te stellen of te laten weten hoe het gaat. We konden op één plek, in een afgeschermd en besloten netwerk alles delen, regelen en een logboek bijhouden. Organiseren wie er in welke weekenden zou zijn, en wie uit de buurt doordeweeks een bezoekje kon brengen. Voor mijn moeder was het prettig dat ze de hulpvraag niet zelf hoefde te stellen, die hebben wij van haar overgenomen.” Rianka ziet een toegevoegde waarde in WeHelpen voor intermediairs bij organisaties. Ook zij kunnen gebruikmaken van de digitale besloten omgeving bij organiseren, coördineren, monitoren en communiceren.

Coen vertelt dat er nu rond de 2.000 van zulke netwerken zijn op wehelpen.nl. Ze worden vooral gebruikt voor de logistieke kant van het organiseren van hulp rondom iemand heen. Tot nu toe zien we vooral dat dit aansluit bij de warme kant van het informele netwerk. De koude kring komt voort uit de marktplaats waar hulpaanbod en -vraag bij elkaar komen. “We werken nu aan de lauwe laag. Daarbij kun je denken aan de mensen van het schoolplein of de sportclub met wie je wel een vertrouwensband hebt en die altijd zeggen dat ze voor je klaarstaan als er iets is, maar die zelden ook daadwerkelijk bevraagd wordt. Die kring is nog onbenut potentieel en daar willen we wat mee.”

---

*Brenda Leenders: “Ik laat het daar gebeuren waar het hoort. Ik adviseer vooral en kijk samen met de begeleiders naar de mogelijkheden, in plaats van meteen met een pak papier te wapperen.”*

---

Brenda werkt als coördinator Vrijwilligerswerk voor een organisatie die ondersteuning biedt aan mensen met niet-aangeboren hersenletsel, autisme en lichamelijke en verstandelijke beperkingen. In de organisatie zijn zo'n 600 vrijwilligers actief. “We zien een verschuiving op het terrein van verantwoordelijkheden van vrijwilligers. Door bezuinigingen en de daaruit volgende veranderende manieren van werken, zijn er minder professionals op de werkvloer. Vraag naar vrijwilligers wordt groter en er wordt meer van hen gevraagd. We moeten daarin meebewegen. Het grijze gebied wordt groter. We zien steeds meer hulpaanbieders, ook mensen voor wie de term vrijwilliger minder van toepassing is. De term vrijwilliger suggereert ook een soort ongelijkheidspositie, terwijl een cliënt



niet om een vrijwilliger vraagt, maar gewoon hulp wil. Veel mensen die iets willen betekenen hoeven bij ons dan ook niet meer ingeschreven te zijn als vrijwilliger. Niet iedere vrijwilliger hoeft geregistreerd te worden en een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) is niet altijd noodzakelijk." Brenda komt zelf ook uit de systeemwereld, en ze erkent dat het een tijd geduurd heeft voor ze haar functie opnieuw vorm kon geven. Ze heeft wel grote stappen gezet: "Nu voer ik zelf geen intakegesprekken meer met vrijwilligers en mensen die hulp aanbieden, dat gebeurt allemaal zo dicht mogelijk bij de zorgvragende cliënt en de begeleider. Management kan namelijk van alles roepen, maar als het niet gevoeld wordt op de werkvloer gebeurt er niets. Ik heb veel los kunnen laten en voel de grote aap op mijn schouder niet meer. Ik laat het daar gebeuren waar het hoort. Ik adviseer vooral en kijk samen met de begeleiders naar de mogelijkheden, in plaats van meteen met een pak papier te wapperen."

### Wat geven en vragen we het kabinet nog?

Na nog een tafeldiscussie tijdens het hoofdgerecht over hoe je als professional kunt aansluiten bij de kracht van de samenleving, is het tijd voor het dessert met daarbij de conclusies van deze bijeenkomst. Wat vragen we nog aan Den Haag? Absoluut niets, concludeert Wim van der Meeren. We hebben Den Haag niet nodig om sociaal kapitaal te benutten. "We hebben de kracht van de samenleving nodig vanuit een positieve ontwikkeling, en we zoeken niet naar een alternatief voor de participatiesamenleving." Iemand anders stelt lachend voor Den Haag te gedogen. Toch zullen we naar Den Haag moeten kijken als we onze vraagstukken willen oppakken. "Welzijn is de nieuwe zorg, cultuur en sport zijn het nieuwe welzijn", zegt iemand. "Kortom: je kunt de vraagstukken van de zorgzame samenleving niet oplossen binnen het kwadrant van de zorg alleen." Corinne Ellemeet maakt zich er om die reden hard voor om Zorg én Cultuur in haar portefeuille te krijgen. Tijdens een tafeldiscussie is eerder al gezegd dat iedere gezamenlijkheid een middel kan zijn om mensen bij elkaar te brengen. "Sport, cultuur en nog veel meer."

Laten we ervan uitgaan dat het nieuwe kabinet het goed bedoelt. "Er staan een paar leuke dingen in het regeerakkoord", beaamt iemand. "We kunnen wel kijken wat er in de weg staat voor ontwikkelingen die van onderaf komen." Op hoofdlijnen gebeuren er nu goede dingen en het is niet zo dat Den Haag de participatiemaatschappij heeft uitgevonden; die was er gewoon al heel lang. Sophie Hermans oppert dat Den Haag vooral in de gaten moet blijven houden dat op hoofdlijnen de goede dingen gebeuren. "We moeten ons verder niet te veel met de details bemoeien. Ik geloof ook dat er over domeinen heen oplossingen zijn die wij niet zien in Den Haag. Als je met die ideeën aan de slag gaat en tegen problemen aanloopt, kan Den Haag wél helpen zaken gemakkelijker te maken." En er hoeft niet altijd meer geld bij, voegt Corinne nog toe. "Op sommige vlakken kan er best bezuinigd worden. Zorg slimmer organiseren, daar is ruimte. Laten we het met elkaar doen. Neem het initiatief en nodig ons vaker uit", dat is wat Den Haag de aanwezigen graag meegeeft.

### Tot slot

Alle genodigden van dit diner hebben een uitnodiging ontvangen voor de WeHelpen-community op de Netwerkapp. Hier kunnen zij kennis maken met elkaar, discussies opzetten en stellingen becommentariëren. De app is op 'invite only': alleen de genodigden voor die avond hebben een toegangscode gekregen. Alexander de Bruin van Rabobank heeft zich ingezet voor de ontwikkeling van die app. Hij hoopt, samen met WeHelpen, dat alle aanwezigen via de app met elkaar in verbinding blijven, elkaar vragen durven stellen en voorbeelden delen.